

Erasmus+

INDIVERSO

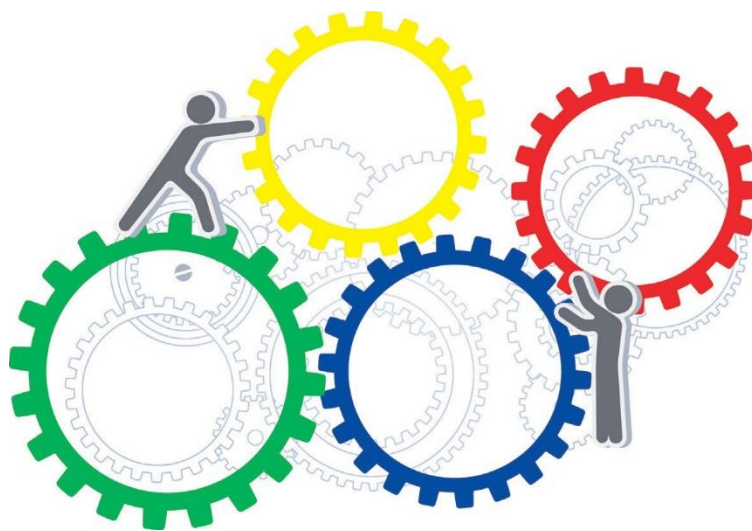
Inclusive diverse solutions for VET

INDIVERSO

Kaasavad lahendused kutseõppes

Erivajadustega inimeste nõustamine ja toetamine kutsehariduse omandamisel

Kriisi ennetamine

Koostatud Erasmus+ rahvusvahelise koostööprojekti INDIVERSO raames.

www.indiverso-erasmus.eu

Toimetaja:

„INDIVERSO“ projektimeeskond

Projekti juhtimine:

Josefsheim gGmbH
Heinrich-Sommer-Straße 13
59939 Olsberg
Saksamaa
Koduleht: www.josefsheim-bigge.de

Projekti partnerid:

Fundação AFID Diferença
Rua Quinta do Paraíso, Alto do Moinho
2610-316 Amadora
Portugal
Koduleht: www.fund-afid.org.pt

Astangu
Kutser rehabilitatsiooni
Keskus
Astangu 27, Tallinn
Eesti
Koduleht: www.astangu.ee

Berufsbildungswerk Waldwinkel
Waldwinkler Straße 1
84544 Aschau am Inn
Saksamaa
Koduleht: www bbw-waldwinkel.de

Bundesverband der Angehörigen psychisch Kranker e. V.
Oppelner Straße 130
53119 Bonn
Saksamaa
Koduleht: www.psychiatrie.de

The Cedar Foundation
31 Ulsterville Avenue
Belfast BT9 7AS
Põhja-Iirimaa
Koduleht: www.cedar-foundation.org

Centro Studi Opera Don Calabria
Viale Don Calabria 13
44124 Ferrara
Itaalia
Koduleht: www.centrostudi-odc.it

FUNDACIÓN INTRAS
Calle de Santa Lucia 19
47005 Valladolid
Hispaania
Koduleht: www.intras.es

FUNDACIÓN
Intras

**Stichting Werkenrode
Arbeidsintegratie**
Kerkenbos 1003
6503 GJ Nijmegen
Holland
Koduleht: www.reacollegenederland.nl/
www.pluryn.nl

Tõendusühisuse tugi:

Universität Kassel
Institut für Sozialwesen
Mönchebergstraße 19
34109 Kassel
Saksamaa
Koduleht: www.uni-kassel.de

**U N I K A S S E L
V E R S I T Ä T**

Projekti hindamine:

**Mariaburger Ausbildung und
Service gGmbH**
Unterer Torackerweg 8
72501 Gammertingen
Saksamaa

M A R I A B E R G

Von Mensch zu Mensch

**Kontakt küsimuste
korral projekti
kohta:**

Martin Künemund
Josefsheim gGmbH
Heinrich-Sommer-Straße 13
59939 Olsberg
Germany

JG **Josefsheim**
GRUPPE **Blgge**

E-post: m.kuenemund@josefsheim-bigge.de
Koduleht: www.josefsheim-bigge.de

Kuupäev: August 2017

Käesolev töövahend on koostatud rahvusvahelise Erasmus+ koostööprojekti INDIVERSO raames.

Projekti koduleht: www.indiverso-erasmus.eu

Töövahendi “Kriisi ennetamine” on välja arendanud projektipartner Rea College Pluryn Hollandis

Töövahend on üks osa kaasamist toetavast lähenemisest, mis koosneb 7 erinevast töövahendist

Töövahend 1: Täiendavad sekkumised erivajadusega õppijatele	Moodul 1: Isikukeskne lähenemine tegevuskava koostamisel
	Moodul 2: Psühhomotoorne lähenemine - sotsiaalsete oskuste arendamine läbi liikumis- ja meeskonnamängude
	Moodul 3: Sotsiaalsete oskuste arendamine läbi loovtegevuste
	Moodul 4: Kogemusnõustamine
Töövahend 2: Info ja koolitused pedagoogilisele personalile	Moodul 1: Erivajaduste alase teadlikkuse tõstmine
	Moodul 2: Praktiline töövahend õppija toimetuleku hindamiseks koos soovitud teema toetamiseks õppetöös, praktilisel ja tööelus
	Moodul 3: Personali enesehindamisoskuste arendamine
Töövahend 3: Väljaõpe ja tööerakendumine läbi coachingu	Metoodiline abimaterjal kutsealase ettevalmistuse korraldamiseks läbi coachingu
Töövahend 4: Supervisioon ja kovisioon	Moodul 1: Supervisioon
	Moodul 2: Kovisioon - praktiline juhendmaterjal kolleegidevahelise nõustamise korraldamiseks
	Moodul 3: Kovisiooni moderaatorite koolitusmaterjal
Töövahend 5: Juhised kriisi ennetamiseks ja kriisiolukordades käitumiseks	Moodul 1: Kriisi ennetamine
	Moodul 2: Kriisi märkamine
	Moodul 3: Kriisiga toimetuleku strateegiad
Töövahend 6: Koostöö tööandjatega	Moodul 1: Tööandjate koolituspäeva korraldamine
	Moodul 2: Tööandjate nõustamine ja toetamine
Töövahend 7: Võrgustikutöö	Juhised piirkondliku koostöövõrgustiku loomiseks erinevate asutuste ja osapoolte vahel

Käesolev metoodiline materjal on mõeldud avalikuks kasutamiseks kõigile erivajadusega õppijatega tegelevatele organisatsioonidele. Seda on võimalik kasutada moodulite kaupa või erinevaid mooduleid omavahel kombineerides lähtudes oma eesmärkidest, huvidest ja vajadustest

INDIVERSO projekti elluviimist kaasrahastas Euroopa Liidu programm “Erasmus+”.

Sihtrühm

Noored erivajadusega inimesed, kes on alustamas oma (esimestel) töö- või praktikakohtadel, nende vahetud juhid ja kolleegid.

Sissejuhatus

Saades endale uue kolleegi õpitakse tavaliselt igapäevase töö käigus, kuidas temaga kõige parem koos töötada on. Ostes uue seadme, saadakse alati kaasa tasuta kasutusjuhend, mis seletab, kuidas seade töötab. Kuidas oleks, kui igaüks tooks endaga tööle kaasa juhise, kus on kirjas näpunäited, kuidas selle inimesega tööalaselt käituda? Kui vaja, saab seda kolleegidega jagada ning see aitab tiimil üksteisega koostööd teha. Isiklik tööjuhise on eriti kasulik erivajadusega inimestele, nende tööandjatele ja kolleegidele. Kui olukorrad muutuvad või juhtub midagi ebaharilikku, mis stressi põhjustab, aitab tööjuhise olukorraga toime tulla.

Töövahendi eesmärk

Aidata erivajadusega inimesi ning nende juhte ja kolleege:

- oma töökohal endast parim anda
- töötada (koos) parimal võimalikul viisil
- ära tunda stressi tekitavaid olukordi
- ära tunda käitumist, mis viitab stressile
- vältida teatud käitumise tõttu tekkida võivat kriisi

Isikliku tööjuhise kirjeldus

Isiklik tööjuhise on omal kohal tööd või praktikat alustades, et ära tunda töösituatsioonides ette tulevaid ohumärke.

Tööjuhise aitab otsesel juhil inimese erivajadusi mõista. See pole mõeldud arutamiseks kõigi kolleegidega. Infot jagatakse ainult siis, kui sellel on selge eesmärk ning ka sel juhul vaid inimesega otseselt seotud kolleegidele.

Enesekohase juhise teeb erivajadusega töötaja/praktikant kutseõppe ajal või tööerakendumist toetavas faasis. Kutseõppe jooksul õpivad erivajadusega inimesed enda tugevusi, võimeid ja käitumist tundima. Valmistamaks neid ette esimeseks töökohaks ning valmistades uut töökohta nende vastuvõtmiseks ette, täidetakse isiklik tööjuhise. Seda tehakse tuginedes kogemustele, mis õppijaga õppesituatsioonides ette on tulnud.

Õppija saab sealjuures abi õpetajalt, juhtumikorraldajalt ja (kui on kaasatud) tööhõive spetsialistilt. Vajadusel saavad ka pere ja/või lähedased tööjuhisesse oma panuse anda.

Teemad tööjuhises on järgmised:

Töötaja/praktikandi oskused

Pädevused ja oskused (seotud 21 saj. oskustega)

- Suhtlemine
- Loomingulisus
- Probleemide lahendamise oskus
- Kriitiline mõtlemine
- Koostöö
- Uudishimu
- Initsiatiiv
- Järjekindlus
- Kohanemisvõime
- Juhtimine
- Sotsiaalne ja kultuuriline teadlikkus
- Muu

Toimetuleku strateegiad

Tuginedes töötaja/praktikandi kogemustele on inimese toimetulek keeruliste situatsioonidega kirjeldatud järgmiste küsimuste alusel:

- Kuidas teada/ära tunda probleemi või olukorda, mil töötaja/praktikant on stressis?
- Kuidas sellises olukorras käituda (mida teha ja mida mitte)?
- Kuidas olukorrast välja tulla ning töötajat/praktikanti toetada?
- Kuidas olukorda tagantjärele hinnata?
- Mis annab töötajale/praktikandile kindlustunde?
- Kuidas reageerida kui töötaja/praktikant on vihane või kurb?

Toetus töö

Praktilise toe korraldamine töö:

- Järelevalve
- Juhiste andmine
- Koosolekud, kohtumised
- Koostöö kolleegidega

Tugi ja abivahendid

- Abivahendid ja arvutid
- Kohandused töökohal
- Tingimused töökohale

Optimaalne võimekus töö

- Produktiivsus
- Töö määr ja tempo
- Füüsiline suutlikus
- Vaimne suutlikus

Meetodid

Kasutusjuhendi mõte on selles, et erivajadusega inimene alustab tööd või praktikat nagu teisedki töötajad. Kõiki kolleege pole töötaja/praktikandi taustast detailsusteni vaja informeerida. Töötajatel pole võimalik kõigi erivajaduste ja selle, kuidas neile reageerida, ekspert olla. Kui vaja, saab tööjuhist kasutada (nt kriisi korral). Pärast kriisi on loomulikult võimalik ekspertidega konsulteerida, et teada, kuidas edasi minna. On väga oluline alati töötajat/praktikanti hindamisse ja järgnevatesse sammudesse kaasata.

Tööjuhise on erivajadusega inimese enda tehtud, selle tegemisel on teda toetanud õpetajad, tööhõive spetsialist või juhtumikorraldaja. See tehakse kutseõppe viimase etapi jooksul, et pakkuda täiendavat tuge praktika ajal või esimesel töökohal. See on osa sotsiaalsete oskuste treeningust, kus õpijad saavad rohkem infot selle kohta, kuidas tööl käituda. Kutseõppe läbimise ajal omandatud kogemused on juhise koostamisel aluseks. Juhendaja, õpetaja ja/või juhtumikorraldaja suunamine on sealjuures väga vajalik. Juhise koostamisse on võimalik kaasata ka perekonda, kui töötaja/praktikant seda soovib. See aitab säilitada töökohal stabiilsuse ja ennetada kriise, andes infot tööandjale, vahetule juhile, kolleegidele ja kõigile teistele asjaosalistele.

Eeldused töövahendi kasutamiseks

Töövahendi kasutamiseks on vaja täienduskoolitust/oskusi, et ära tunda potentsiaalseid kriisi arenemise märke ja vajadusel kiiresti vastavad meetmed kasutusele võtta.

Projekti on rahaliselt toetanud Euroopa Komisjon.
Publikatsiooni sisu peegeldab autori seisukohti ja Euroopa Komisjon ei ole vastutav selles sisalduva informatsiooni kasutamise eest.

